

ПРЕГЛЕД НА СИСТЕМАТА ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ В РУМЪНИЯ

Този кратък преглед на образователната система в нашата страна е основния източник на информация в процесите на консултиране, подчертавайки силните и слабите страни на образователната среда и обръщайки се към личността на клиента. Той обхваща също основната тенденция за настоящите потребности на пазара на труда, за финансовата подкрепа, която клиентите могат да очакват или търсят.

1) ПРЕГЛЕД НА НАЦИОНАЛНАТА СИСТЕМА ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ

Образователната система в Румъния включва публични и частни учебни звена и институции, има отворен характер и осигурява възможност за прехвърляне от една система в друга при предвидените от закона условия [1]. Задължението за посещаване на училище се урежда от Конституцията (чл. 32) и от Закона за образованието. Образованието в Румъния е задължително до навършване на 16 -17 години. Румънската образователна система е организирана основно на две нива: пред-университетско (задължително до десети клас) и висше образование. На 16-годишна възраст започва втората фаза на средното образование, която продължава две или три учебни години. Тази втора фаза не е задължителна, но продължава да е безплатна и се предлага от средни училища, професионални училища, Училището по занаяти и търговия или специализирани центрове в продължение на две или три години, като впоследствие се интегрира в активния живот [2]. Като се започне от детската градина и се продължи с основно и средно образование, общото образование предлага курсове, насочени основно към изграждане на общо и теоретично знание, напр. комуникация на родния език, комуникация на чужди езици; математическата компетентност и основни компетенции в областта на науката и технологиите, които обаче не са ориентирани към пазара на труда. Учебните програми в гимназията обикновено се съсредоточават в три области, но това може да варира според типа на гимназията. Тези насоки са 1) теоретично обучение (напр. природни и хуманитарни науки); 2) технологично обучение (напр. техника, услуги, природни ресурси и околна среда); и 3) базирани на способности (например спорт, художествени, военни и теологични) [3].

ОБЩЕСТВЕНИ И ЧАСТНИ ДОСТАВЧИЦИ НА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ В РУМЪНИЯ

Обществени доставчици на образование са например: след-гимназиални училища, училища за майстори, камари, професионални асоциации, организации с нестопанска цел за обучение на възрастни. След-гимназиалните училища (достъпни за ученици, посещавали гимназията) предлагат квалификации в техническите области като електроника, механика, инженерство, туризъм, здравеопазване и др. Училищата за майстори предлагат квалификация за хора, които работят в области като минно дело, металургия, индустриална химия, селско стопанство и др. През 2011-2012 г. имаше 88 обществени и четири частни училища за майстори [4].

Пазарът на езикови и информационни курсове е доминиран от частни доставчици. Културните дейности се предоставят предимно от полу-обществени институции, популярни университети и културни къщи. Първите инициатори, възприели нови методологии и практики, често са неправителствени организации, които имат по-гъвкава структура и по-малко ограничения по отношение на бюджетните и административните задължения. [5]

В Румъния професионалното обучение често се предоставя от държавни или регионални институции. Няма налична статистика за всички видове доставчици на образование и обучение за възрастни, за да се уточни каква е пропорцията между обществени, държавни и частни доставчици.

Всички институции, които предлагат образование в Румъния, приемат правителствени указания, например от Националната и местни агенции по заетостта или от Европейския съюз, ако съществуват програми, финансирани от Европейския социален фонд.

ПРАВНИ ИЗИСКВАНИЯ

Съгласно Наредба № 129/2000 за обучение на възрастни всяка държавна или частна институция, която има роля в обучението съгласно правния си статут, може да предложи програми за продължаващо обучение на свободния пазар, но само институциите, които са получили разрешение, могат да предлагат национално признати сертификати. Работодателите могат също да организират продължаващо обучение за своите служители, но те не могат да предлагат национално признати сертификати, освен ако не са законово упълномощени за всяка конкретна програма [6].

За да бъдат оторизирани, доставчиците на обучение трябва да докажат, че програмите за обучение се провеждат от инструктори, които имат подходяща специализация в областта на обучителната програма, но също и специфичен педагогически опит в методологиите за обучение на възрастни. По отношение на законодателната рамка има специална част от Закона за образованието 1/2011, посветен на „постоянното образование“ [7].

Ученето през целия живот се разглежда като представящо всички официални, неформални и неофициални образователни дейности, осъществявани от всеки човек за целите на обучението и за развиване на компетенции, включително лични, граждански, социални или трудови компетенции. Следователно ученето през целия живот включва ранно и задължително образование, висше образование (висше училище), университет и продължаващо професионално обучение за възрастни.

Предложения за курсове, бази данни и други източници на информация за продължаващо обучение:

Ключовите министерства, отговорни за организацията и акредитацията на образованието за възрастни са Министерството на образованието, научните изследвания и иновациите (преди това Министерството на образованието, научните изследвания и младежта), Министерството на труда, социалната солидарност и възрастните хора и Министърът на културата и вероизповеданията – в зависимост от вида на предоставената програма.

ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДО-ПЪЛНИТЕЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

1) уеб базирани бази данни и информация:

- Интернет страница на националната агенция по заетостта - информация за продължаващо образование, панаири и конгреси за кариерно ориентиране и офerti за курсове (в национален мащаб, функция за търсене на местни офerti) - www.anofm.ro ;
- Интернет страница на Националното министерство на образованието и научните изследвания - <http://www.edu.ro>, достъпна на много езици;
- Уебсайт на Националната агенция за квалификация, Национален регистър на оторизираните доставчици: <http://www.anc.edu.ro> - безплатен достъп;

- Уебсайт на Института за образователни науки - информация относно оферти за курсове, доклади и статии за събития, свързани с образованието на млади и възрастни хора - <http://www.ise.ro>;
 - Сайт на Европейския социален фонд в Румъния - информация за финансиране, текущи проекти, правна рамка за кандидатстване по проекти, полезни връзки - <http://www.fse-romania.ro/>;
 - Уебсайтове на синдикатите и камарите.
- 2) **Други източници на информация**
- Career4U е софтуер за кариерно ориентиране и консултиране, разработен чрез европейския проект Digi Guidance, програма Леонардо да Винчи. Той помага на потребителите да намерят своя собствен път на кариерно развитие в зависимост от техните интереси, умения и ниво на индивидуално образование.
- 3) **Индивидуални съвети и ориентиране за предлаганите курсове**
- В агенциите по заетостта (безплатно);
 - Коучинг и консултиране от (частен) инструктор по кариерно развитие / специалист по професионално ориентиране (срещу заплащане).

Финансова подкрепа на продължаващото образование в Румъния

Румънската държава осигурява и поддържа (включително финансово) достъп до образование и продължаващо професионално обучение. Повечето физически лица избират финансовата подкрепа на агенциите по заетостта и тази подкрепа се отнася за: младежи и възрастни, които не са завършили задължително образование или са напуснали училище, хора със специални образователни потребности, младежи и възрастни, които се връщат в страната след период на работа в чужбина, младежи и възрастни, живеещи в икономически и социално неравностойни общности, заети над 40-годишна възраст с нисък образователен статус, с ниски квалификационни степени, студенти с висок риск от отпадане от училище, всеки гражданин, който иска да се въз-ползва от непрекъснато образование.

2) СИСТЕМА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ В РУМЪНИЯ

Услугите за кариерно консултиране се предоставят чрез държавни агенции, като Националната агенция по заетостта и частни специалисти. Тези услуги обикновено са насочени към навлизането на работната сила на пазара на труда. В допълнение към посредничество, основано на умения (напр. консултиране за написване на автобиография, развитие на умения за търсене на работа), консултантите понякога извършват оценки на личността и насърчават самостоятелното проучване на клиентите, за да определят възможните кариерни пътеки.

Според статистиката на ANC има 4279 професии, от които повече от 116 са регулирани (със задължителна програма за обучение).

Най-разпространените пътища за професионално образование / кариера (напр. училище, фирмено обучение, колеж / университет)

В Румъния съществуват два вида професионално образование и обучение:

- професионални направления в рамките на общообразователните гимназии, които започват в девети клас и завършват на дванадесети с бакалавърски сертификат. Лицата могат да изберат да продължат с висше образование в същите области или да започнат да работят след като получат квалификация (сертификат по педагогика, изкуство, спорт, военна служба, хранител-но-вкусова промишленост, туризъм и др.),

- професионално обучение: а) училища по занаяти и търговия (професионални училища) - двегодишно училище, което предоставя ниска квалификация като продавач, заварчик, или строител. В случай, че ученикът иска да продължи в гимназия, трябва да посещава училище една извънредна година между 2-рата година в училището по занаяти и търговия и 11-та година в гимназията; б) училище за стаж - двегодишно училище, почти винаги основано на стаж в компания, която обикновено и наема завършилите. От този тип училище не е възможно да се продължи образованието в гимназия. Румъния няма съвременна традиция за предоставяне на обучение чрез стаж. Неотдавна беше прието законодателство за осигуряване на рамка за договори за стаж, но те са рядкост: през 2012 г. бяха подписани само 100 договора за стаж. [8]

Неуниверситетското висше образование включва следдипломно образование. В сектора на висшето образование има малко възможности за професионално обучение. Обществените университети като цяло предлагат достъп до висше образование в техническите области: механика, роботика, агрономия, приложни науки, инженеринг на храни и околна среда и т.н. Те се предлагат също и като специализации в съответните области на интерес.

Продължителност на професионалното обучение в Румъния

Професионално обучение (най-вече в компании) или стаж: обикновено две години
Професионално училище с редовна форма на обучение или следдипломно образование, или гимназия: от две до пет години
Занаятчийско техническо училище: работи подобно на индустриалните занаятчийски училища (Werkmeisterschulen) в Австрия, които предлагат програми за непълно работно време (Werkmeisterprüfung) за работещите в промишлеността, за да задълбочат техническите си умения и да достигнат средни управленски позиции. Професионално образование на трето ниво - три до пет години.

Разходи за обучение:

Държавата предоставя основното финансиране за акредитираните държавни професионални училища и гимназии, частно и религиозно образование, както и за държавно образование след средното. Те се финансират въз основа и в рамки-те на стандартните разходи за ученик или за дете в предучилищна възраст, съгласно методологията, определена от Министерството на националното образование.

В съответствие със закона, общественото образование е безплатно. За определени образователни дейности, нива и учебни програми може да се начисляват такси. Образованието може да се финансира пряко от стопански субекти, както и от други физически или юридически лица, в съответствие със закона. Образованието може да бъде подкрепено чрез стипендии, учебни заеми, данъци, дарения, спонсорства, собствени източници и други правни източници [9].

Държавата предоставя безплатен достъп до услугите за кариерно консултиране и ориентиране на всички ученици, студенти и лица, търсещи работа.

Финансирането на ученето през целия живот се осигурява чрез публични и частни фондове, основани на публично-частно партньорство, чрез финансиране и съфинансиране от работодатели, неправителствени организации, чрез безвъзмездни европейски фондове, чрез сметки за обучение през целия живот и принос от бенефициентите.

Изисквания на пазара на труда

Професионалното обучение трябва да отговаря на изискванията на икономиката. Следователно, професионално и технологическо образование в горните класове на средното образование може да бъде организирано за квалификацията, включени в националния регистър. Той се актуализира периодично в съответствие с нуждите на пазара на труда,

определени чрез стратегически документи, с които се планира предлаганото обучение на регионално ниво. Тези пътища за средно образование могат да се организират по искане на работодателите или от Националната агенция по заетостта (ANOFM). Националният център за развитие на професионалното и техническото образование (CNDIPT) в партньорство с Общия съюз на индустриалците в Румъния, изпълнява стратегически проект, наречен „Активно партньорство училище-компания за по-добряване на първоначалното професионално обучение - стъпки за професионално образование и обучение“ (2010-2013 г.), съфинансиран от Европейския социален фонд чрез SOP HRD 2007 - 2013. В рамките на този проект през учебната 2012-2013 бе иницирана програмата „Избери своя път“, като програма за развитие на професионално и техническо образование, подкрепена от Министерството на образованието [10].

През 2012 г. повече от две трети от всички заетите лица в Румъния са работили в сектора на ус-лугите: 23% са участвали в пазарно ориентирани услуги като търговия, транспорт, настаняване и хранителни услуги, информационни и финансови дейности и недвижими имоти. 19.4% са заети в публичната администрация, образованието, здравеопазването, изкуствата, развлеченията и отдиха и други услуги. 28.6% от заетите са работили в промишлеността и строителството, а в селското стопанство - 29%. Квалифицираните работници, които не прилагат ръчен труд (напр. законодатели, висши служители, мениджъри, професионалисти, техници и сътрудници на специалисти), съставляват най-голямата професионална група в Румъния през 2012 г., която представлява 39,4% от всички заети лица. През 2012 г. Румъния отчита най-висок дял на квалифицирани работници за ръчен труд (49,5%) [11].

В Румъния, вследствие на високото търсене на новоподготвени специалисти, до 2025 г. около 47% от възможностите за работа ще бъдат за квалифицирани работници в областта на селското стопанство, горското стопанство и рибарството, почти осем пъти по-високи от прогнозните 6% за тази професия за ЕС като цяло. Обратно, дялът на възможностите за работа за занаятчии и свързаните с тях търговци в Румъния е около 0%, значително под прогнозните 5% за ЕС като цяло. [12]

Силни страни

- Обществените редовни професионални училища и обучението в университетите (при определени условия) са безплатни;
- Избери пътя си! е програма за професионално обучение. Програмата е отворена за всички ученици в девети клас, записани в гимназията, които искат да се възползват от възможностите, предлагани от специализирана програма. Студентите, записани в тази професионална образователна програма, получават месечна стипендия от 200 RON;
- Образованието за възрастни се ползва от по-разнообразни предложения на доставчиците: формално, неформално, неофициално, публично, частно или смесено под формата на стажове, специализации и др.

Слаби страни

- Въпреки че съгласно Кодекса на труда е установен специален закон за стажове, прилагането му е доста бавно и все още не е изяснено;
- Репутацията на техническите / ръчните квалификации все още е ниска; поради това физическите лица не желаят да посещават професионални училища.

2) УСЛУГИ ПО ОРИЕНТИРАНЕ И КОУЧИНГ

Идентифицирани са две основни направления:

а. в образователната система (университетско и пред-университетско ниво);

б. вградени в административните структури на пазара на труда (основно обществените служби по заетостта, но също така и услугите, предлагани от други доставчици, включително доставчици на продължаващо професионално обучение).

Доставчици в Румъния

Службите на Националната агенция по заетостта имат за цел да приложат своите стратегии и мерки, за да повишат нивото на заетост и безусловно да намалят нивото на безработица. Агенцията по заетостта в действителност е законово задължена да осигурява безплатно кариерните консултанти, които имат право на това по силата на Закон 76/2002, Глава V, чл. 57-62. Националната агенция по заетостта (ANOFM) управлява: 41 окръжни агенции по заетостта (AJOFM), 88 местни агенции и 156 работни точки.

Чрез *Националния план за учене през целия живот* Националната агенция за трудова заетост предоставя свободен достъп до ориентиране и консултиране на безработни; лица, лишени от свобода; завръщащи се на работа след родител-ски отпуск; лица от селските райони; лица, които се ползват от безплатни услуги за оценка на компетенциите, придобити чрез форми, различни от официалните; лица, които са на стаж.

Частни институции, предоставящи обучение и ориентиране

Услугите за консултиране / ориентиране се предлагат и от други публични или частни институции (от отдел „Човешки ресурси“ или от самостоятелни отдели). Броят на нуждаещите се от техните услуги все още е доста нисък, което може да означава ниска степен на осъзнаване на ролята на тези услуги и особено на ползите, по-лучени от тях.

Към **частните институции** спадат неправителствени организации, фондации и дори малки и средни предприятия, които предлагат обучения, ориентиране и консултиране с такса или безплатно за лица, които са финансирани от програми на ЕС.

Съществуват някои характеристики:

- офертата още е ниска, тъй като търсенето е извън вече известните институции;
- няма статистически данни или база данни относно частната оферта на самостоятелно заетите кариерни консултанти и консултанти за ориентиране.